П. В. Красноперов,
аспірант кафедри економіки та права, Харківський гуманітарний
університет "Народна українська академія",
старший викладач, Харківський національний університет Повітряних Сил імені І.М. Кожедуба
ORCID ID: 0000-0003-4577-1565

DOI: 10.32702/2306-6806.2020.2.115

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ У ХОДІ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ У В'ЄТНАМІ

P. Krasnoperov,
post-graduate student, Department of Economics and Law,
Kharkiv University of Humanities "Popular Ukrainian Academy",
senior lecturer Kharkiv National Ivan Kozhedub Air Force University

STATE ECONOMIC REGULATION IN THE PROCESS OF ECONOMIC REFORMS IN VIETNAM

Статтю присвячено аналізу моделей державного регулювання економіки в ході економічних реформ у В'єтнамі, які почалися в 1986 році. Розглядається процес реформування економіки за весь період, починаючи з 1986 року. Дається характеристика як реформуванню державного сектору, так і формуванню приватного сектору. У статті наводиться статистика деяких макроекономічних показників, яка відображає результати реформування економіки. На підставі великого статистичного матеріалу, в статті наведені таблиці і робиться аналіз успіхів і невдач державного регулювання під час реформування економіки у В'єтнамі.

У висновках до статті автор дає характеристику моделі економічних реформ у Соціалістичній Республіці В'єтнам та ролі державного регулювання в ході їх здійснення та дає рекомендації для економіки України.

The article is devoted to analysis of models of state regulation of economy and the results of economic reforms, which has been implemented in Vietnam since 1986. In the article the experience of state regulation in the process of economic reforms in the Socialist Republic of Vietnam is analyzed.

The statistics of economic development (GDP and GDP per capita and other social and economic indicators) of Socialist Republic of Vietnam are analyzed and several graphs and tables have been created for the scientific research purposes. Throughout the article the two models of reforming of the economy are analyzed: the model of "shock therapy" and the model applied in Vietnam — the model of gradual economic reforms under the strict control of the government.

Both the reasons and the process of the economic reforms are analyzed in the article.

The reformation of the state sector as well as the creation of private, collective, mixed and individual entrepreneurship are analyzed in the article, and a lot of examples are given.

According to the research data, it has been proved that Vietnam has been constantly improving its major economic indicators (like GDP per capita, especially in comparison to the world average level) showing 6-7% rate of economic growth. Throughout the article the comparative analysis of successes and failures of different models of state regulation during economic reforms is given. The article provides a comparative table of the model for reforming the economy in China and the post-Soviet republics and the countries of Eastern Europe.

In conclusions of the article, the author claims that the experience of economic reforms in Vietnam shows, that at the present stage of civilization development — the coexistence of different forms of ownership in the country's economy — state, collective, private, mixed (public-private) — is desirable, with the dominant role of the state sector. Combining of planned and market mechanisms of economic development is the best solution for the development of a country's economy.

For the successful economic development of a country — political stability must be maintained in the country. In Vietnam, the leadership of the country decided not to divide society by political issues and disputes, but to focus on the economic development of the country, in order to overcome economic backwardness, poverty, and to solve social problems.

Unfortunately, all the economic reforms that have been implemented in Ukraine over the last 30 years have not produced the desired result. In Ukraine, in contrast to Vietnam, the process of reforming of the economy on

the market basis has been very destructive. In the 1990s, there was a sharp decline in production and a great portion of the working-age population was forced to leave the country in search of better-paid jobs abroad. It should be noted that the economy of Vietnam (as well as neighboring China) was significantly weaker at the time of the beginning of economic reforms than the economy of most of the USSR republics or Eastern European countries. Neither in Vietnam nor in China in the 1980s, unlike Ukraine, there were almost no strong heavy industries, developed scientific schools, research institutes, design offices, etc. However, through sound economic policies, both China and Vietnam have been able to make significant strides in creating a modern, powerful economy. In Vietnam (as in China) they focused not on the privatization or dissolution of the old large state-owned enterprises, but on improving of the efficiency of their economic activity, creating a new economic environment where the old state-owned enterprises had to compete on an equal basis with new private companies, thus increasing the efficiency of the economy as a whole.

Ключові слова: реформування економіки, державне регулювання економіки, моделі реформування економіки, економіка В'єтнаму, економічні реформи у В'єтнамі.

Key words: economic reforms, state interventionism, models of economic reforming, economy of Vietnam, economic reforms in Vietnam.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

Проблеми подолання економічної відсталості є дуже актуальними для багатьох економічно відсталих країн світу, що розвиваються. Для подолання економічної відсталості, забезпечення швидкого та ефективного економічного зростання потрібно, щоб уряд країни забезпечив багато позитивних факторів, які б сприяли швидкому економічному зростанню: забезпечення національного економічного суверенітету, правильна, грамотна макроекономічна політика уряду, захист національного товаровиробника, створення власних, національних наукових шкіл, з метою накопичення та використання наукових знань, створення власних технологій для економічного зростання. Тобто пошук оптимальної моделі розвитку є найактуальнішою метою усіх урядів країн, що прагнуть швидкого економічного розвитку. Питання правильного та грамотного державного регулювання економіки під час проведення економічних реформ є дуже важливими на сучасному етапі розвитку суспільства та економіки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Серед останніх досліджень економіки В'єтнаму слід зазначити такі публікації, як стаття В.М. Мазиріна "Економіка В'єтнаму на підйомі: тенденції 2013—2014 рр." [1]. Аналізу удосконалення механізму державного управління з метою прискорення економічного зростання В'єтнаму присвячена стаття Нгуен Куанг Тхуана "Удосконалення державного управління з метою прискорення економічного зростання В'єтнаму" [2]. Слід відмітити статтю "Економічний розвиток В'єтнаму" у співавторстві Негреєвої В.В. та Чан Тхань Туана, де автори наводять останні тенденції у економічному розвитку В'єтнаму, а також тенденції у розвитку підприємницької діяльності [3]. Також інтерес представляє публікація молодих вчених А. Артамонова, К. Буя, С. Пономарьова "Економіка В'єтнаму", де автори досліджують останні тенденції економічного розвитку країни [4].

Серед дисертаційних досліджень, які були проведені в Україні, слід відмітити роботу Т. Нгуєна на тему: "Інтеграційна політика В'єтнаму в умовах економічної глобалізації". В дисертаційному дослідженні розкрито методологію, теоретичні основи, а також досліджені практичні аспекти економічної політики В'єтнаму в умовах сьогодення етапу регіоналізації та глобалізації" [5].

ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Реформування економіки — це досить складний економічний процес, який вимагає правильної економічної

політики з боку держави. Приклад такої держави, як В'єтнам уявляє собою науковий інтерес. Економіка В'єтнаму сильно постраждала від декількох десятиліть бойових дій: війна за незалежність від французьких колонізаторів, протидія агресії з боку США. Через усі ці причини — В'єтнам мав дуже низький базовий економічний рівень на початку економічних реформ у 1986 році.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є аналіз моделі державного регулювання економіки В'єтнаму в ході економічних реформ, та надання деяких порад для можливого реформування економіки України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Генеральною метою державного регулювання економіки є економічна і соціальна стабільність, зміцнення чинного ладу всередині країни і за кордоном, адаптація до його умов, що змінюються. В'єтнам — одна з небагатьох країн, народу якої довелося протягом довгого часу відстоювати свою свободу і незалежність. Багаторічні війни, безсумнівно, зробили серйозний вплив на соціальну структуру і психологію в'єтнамського суспільства, а також на формування економічної політики держави.

З 1986 року у В'єтнамі йде широкомасштабна економічна реформа. Її основні напрями:

- перехід від централізованої планової економіки, яка базується на державній та колективній власності, до товарної з різними формами власності, яка функціонує на основі ринкового механізму, значне місце в якому займає державне регулювання. В результаті поступово формується модель ринкової економіки з соціалістичною орієнтацією;

- демократизація суспільних та економічних відношень, послідовне формування правової системи, притаманній "всенародній державі, державі народу та для нього";

- проведення політики "відкритих дверей", зміцнення міжнародної співпраці та партнерства під гаслом: "В'єтнам завжди готовий співпрацювати зо всіма країнами, які підтримують шлях миру, незалежності та розвитку" [6].

Поперше, розглянемо деякі базові показники соціально-економічного розвитку В'єтнаму за останні роки (табл. 1).

На базі даних, наведених у таблиці 1, побудуємо графіки співвідношення динаміки ВВП на душу населення у В'єтнамі у порівнянні з середньосвітовим рівнем у абсолютних та відсоткових показниках (рис. 1, 2).

Як можна побачити з діаграм, приблизно до кінця 1980-х років — В'єтнам відставав від середньосвітового рівня та від розвинених країн (наприклад, від Японії) за

Таблиця 1. Співвідношення рівня ВВП на душу населення (у міжнародних доларах у цінах 1990р.) у В'єтнамі у порівнянні з деякими країнами та середньосвітовим рівнем

	В'єтнам	Китай	СРСР/СНГ/Росія (2018 р.)	Японія	Середньосвітовий рівень
1953	712	552	3013	2474	2329
	Рівень В'єтнаму (у % від)	128,98%	23,63%	28,77%	30,57%
1970	735	778	5575	9714	3729
	Рівень В'єтнаму (у % від)	94,47%	13,18%	7,56%	19,71%
1985	923	1519	6708	15331	4748
	Рівень В'єтнаму (у % від)	60,76%	13,75%	6,02%	19,43%
2000	1809	3421	4460	20 738	6038
	Рівень В'єтнаму (у % від)	52,87%	40,56%	8,72%	29,96%
2018 (за даними МВФ)	7 510	18,110	29 267 (Росія)	44 227	16 779
	Рівень В'єтнаму (у % від)	41,46%	25,66%	16,98%	44,75%

Джерело: за даними Ангуса Медісона та МВФ [7; 8].

показником ВВП на душу населення. Основними причинами цього був французький колоніальний період, агресія з боку США (1963—1973 рр.) та деякі інші причини.

Специфіка ринкової соціалістичної економіки В'єтнаму полягає в тому, що хоча економіка загалом рухалась у напрямі переважно ринкової системи, були збережені деякі суттєві елементи соціалістичної планової економіки. Країни, які виникли після розпаду колишнього Радянського Союзу та старого радянського блоку швидко впровадили капіталістичні ринкові системи, приватизували державні підприємства та активи та пережили майже десятиліття економічного хаосу та спаду. В'єтнам, як і його гігантський сусід, Китай, обрав шлях

поступових ринкових реформ, які почалися з повернення до сільськогосподарського виробництва сімейного типу на початку 1980-х років, потім впроваджуючи політику більш широких реформ під назвою "doi moi", лібералізуючи торгівлю та власність з середини до кінця 1980-х, і лише рухаючись до переважно ринкової системи на початку 1990-х, після того, як були втрачені основні торгові партнери по соціалістичному табору. Як і Китай, В'єтнам не мав спаду виробництва з початку реформ. Сьогодні в'єтнамська економіка прає у більшості випадків як справжня ринкова економіка, її фірми взаємодіють на принципах прибутку та збитку. Декілька базових елементів економічної діяльності, проте залишаються під державним контролем. Державні підприємства адаптувались до ринкового середовища напроцуд добре. У банківській системі все ще домінують державні банки, та енергетичний сектор — виробництво електроенергії та добуха нафти та газу — в основному контролюються державою.

Причини початку економічних реформ у В'єтнамі

Після звільнення країни від французького колоніалізму перед в'єтнамським урядом встало безліч проблем. Для того щоб побудувати відповідну систему управління економікою у В'єтнамі, створити адміністративний апарат, довелося подолати чимало труднощів. Зокрема в країні не була підготовлена необхідна кількість управлінців і керівників, які б володіли знаннями і практичними навичками в цій галузі. Ситуацію ускладнював той факт, що дві частини країни — Південний В'єтнам та Північний В'єтнам, протягом тривалого часу розвивались в різних напрямках. Уряд Північного В'єтнаму приступив до соціалістичних перетворень економіки. Основою управлінської діяльності держави було планування, зокрема розробка довгострокових і короткострокових планів, спрямованих на підвищення рівня життя населення і розширення соціалістичного відтворення. Однак використання тільки адміністративних важелів управління, проведення політики без урахування реальних умов породжували такі економічні проблеми, як бюджетний дефіцит, брак продовольства, низький рівень сільськогосподарського виробництва, інфляцію. У Південному В'єтнамі йшов розвиток капіталістичних відносин шляхом, наближенням до західних країн. У сільському господарстві домінували приватні селянські господарства, а також великі плантації. Основне місце

Рис. 1. Динаміка ВВП на душу населення у В'єтнамі у порівнянні зі середньосвітовим показником (1820—2010 рр.)

Джерело: за даними Ангуса Медісона (у міжнародних доларах 1990 року).

в структурі економіки займала сфера послуг, яка становила більше половини ВВП, а більша частина витрат йшла на утримання репресивного апарату та збройних сил. Перше десятиліття після державного возз'єднання країни виявилось досить важким. Перед державою стояла мета: соціалістичні перетворення в масштабах всієї країни. Однак механізми, якими користувався уряд під час війни, були не спроможні забезпечити відновлення народного господарства в мирний час, тобто державний апарат був не в змозі вирішити завдання розвитку економіки, що змусило уряд розпочати пошуки нових моделей управління. В результаті в історії В'єтнаму почався новий етап оновлення і реформ у всіх сферах економічної діяльності населення. Основним змістом реформ було поєднання адміністративних механізмів управління економікою з ринковими, тобто перехід до ринкової економіки за провідної ролі держави.

Обтяжений спадщиною патріархально-феодалного суспільства, В'єтнам пройшов через дві руйнівні війни, які тривали майже 30 років. В'єтнам розпочав будівництво мирного життя, відновлен-

Рис. 2. Рівень В'єтнаму від середньосвітового рівня за ВВП на душу населення у % (середньосвітовий рівень=100%)

Джерело: за даними Ангуса Медісона.

ня народного господарства, перебуваючи на дуже низьких стартових позиціях — в одному ряду з іншими бідними країнами світу. Народне господарство В'єтнаму у той період було представлено, головним чином, сільським господарством, наділеного всіма ознаками натурального господарства, зі слаборозвиненою інфраструктурою, поганою технічною оснащеністю, низьким рівнем життя населення. Загалом соціально-економічна база формування сучасної економіки у В'єтнамі була вкрай слабкою.

Поряд з об'єктивними труднощами слід сказати і про суб'єктивні причини важкого економічного становища країни, корні якого слід шукати в багаторічному пануванні бюрократичного централізму і адміністративно-розподільчої системи господарювання, у відриві від загальносвітових прогресивних тенденцій [9, с. 9].

З самого початку у В'єтнамі не була досягнута тісна взаємодія і узгодженість у розвитку промисловості і сільського господарства у рамках раціональної структури господарювання, не ефективно використовувалися економічні зв'язки із зарубіжними країнами. Були встановлені завищені планові показники з капітального будівництва і розвитку виробництва, які виявилися нереальними, не було приділено належної уваги реальним процесам відновлення і перебудови економіки. Упор був зроблений на розвиток важкої промисловості, створення великомасштабних проєктів. Не були сконцентровані зусилля на те, щоб виконати продовольчу програму, збільшити виробництво споживчих товарів і експортної продукції. В результаті капітальні вкладення були великими, а їх ефективність виявилася дуже низькою. Обсяг незавершеного будівництва був надмірно великий, що призвело до тривалого "заморожування" коштів. Крім того, провінції і галузеві відомства вели будівництво великої кількості внепланових об'єктів, що призвело до ще більшого розпорошення грошових і матеріальних засобів.

Водночас сільське господарство не розглядалося як найважливіша ділянка роботи. Не були створені умови для його розвитку. Передусім це стосувалося матеріального постачання, фінансування, стимулювання сільськогосподарського виробництва.

Було допущено помилки у перетворенні, зміцненні нових виробничих відносин і використанні можливостей різних економічних укладів. Мали місце поспішність, прагнення негайно ліквідувати несоціалістичні уклади економіки, скоріше перетворити приватнокапіталістичний сектор у державний.

Щодо дрібнотоварного укладу недостатньо враховувалися характерні особливості тієї чи іншої галузі або промислу, виходячи з яких і слід було б вибрати від-

повідні організаційні форми дрібнотоварного виробництва.

Виникло прагнення до негайного створення великих кооперативів без врахування можливостей оснащення їх технікою, без врахування кваліфікації працюючих там людей і здібностей управлінських кадрів. У ході економічних перетворень упор робився на змінення форми власності на засоби виробництва, але не приділялося належної уваги поліпшенню управління цією власністю, а також системі розподілу виробленої продукції. Практична робота в цій області носила характер кампаній. Були випадки прямого примусу у гонці за кількістю створених кооперативів, тоді як якісна сторона справи і ефективність ігнорувались. Мало місце обмеження всіх видів приватної власності і приватного інтересу [10, с. 10].

Основні принципи реформування економіки у В'єтнамі.

На VI з'їзді Комуністичної партії В'єтнаму, який відбувся у грудні 1986 року, було проголошено програму економічних перетворень. Вона передбачає розвиток у довгостроковій перспективі різних форм власності. Це означає, що влада признає існування приватного сектора у народному господарстві країни та, тим самим, ставить державний та приватний сектора у рівну залежність від ринкової конкуренції, розраховуючи на підвищення ефективності економіки загалом. Водночас визнається вирішальна роль ринкових відношень у виробництві, товарообміні, сфері послуг та у економіці загалом. В'єтнамські реформи мали на увазі опору на три основні напрями розвитку — сільське господарство, виробництво товарів народного споживання та послуги. На цій основі тривав курс на посилення експорту і розширення економічних міжнародних зв'язків, стабілізацію соціального і економічного становища, головною умовою якого є зниження темпів інфляції, регулювання державного бюджету шляхом скорочення його витрат та суттєве підвищення життєвого рівня народу [11, с. 83].

З'їзд прийняв, безсумнівно, історичні рішення. У числі основоположних установок з'їзду — рішення про призупинці процесу індустріалізації країни за зразком СРСР у 1930—1950-і рр., КНР — в 1950—1960-і рр. і перехід до виконання трьох цільових програм: продовольчої, нарощування виробництва товарів народного споживання, розвитку експортоорієнтованих галузей і підприємств. Також було взято курс на широке залучення іноземних інвестицій [12, с. 66].

В'єтнамське керівництво, десятиліттями пов'язане інтернаціональною допомогою з боку СРСР і керованої ним світової соціалістичної співдружності, прийш-

Таблиця 2. Темпи розвитку економіки В'єтнаму (зростання ВВП)

Рік	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Темпи зростання ВВП В'єтнаму	6.4%	6.2%	5.2%	5.4%	6.0%	6.7%	6.2%	6.8%	7.1%

Джерело: [17].

ло до розуміння необхідності сформулювати власний стратегічний курс соціально-економічного розвитку країни, виходячи зі специфіки країни, її історії та ментальності в'єтнамської нації і в той же час зі світового досвіду успішного економічного розвитку.

За інвестиційними проектам, які проводилися в рамках цільових програм, VI з'їздом КПВ було схвалено уявлення наступних пільг:

- пільговий податковий режим (звичайна ставка податку 25%, пільгова ставка 15—20%);
- звільнення від податку на прибуток протягом двох років з моменту отримання першого прибутку;
- скорочення податку на прибуток вдвічі в період з другого по четвертий роки функціонування відповідних інвестиційних проектів.

У подальших рішеннях постійно збільшувалася відповідальність за факти корупції, хабарництва, зрощення партійного апарату і підприємницьких структур.

У цих рішеннях виражалося побоювання за долю соціальної орієнтації програми економічного розвитку країни в світі тих гострих негативних процесів, які проходили в Росії, державах экс-СРСР, країнах Східної і Центральної Європи під час ринкових реформ, і проявлення подібного роду в КНР [13, с. 67].

З початку соціально-економічних перетворень держава в СРВ прагнула проводити виборчу політику в галузі податків в галузевому розрізі та за прогресивною шкалою. Для громадян країни ставки прибуткового податку коливаються в інтервалі 10—50% сумарного доходу.

На самому початку ХХІ ст. почали створюватися перші товарні і фондові біржі. Зокрема перша фондова біржа у В'єтнамі була заснована у 2000 р. На біржах основна операція — продаж державних облігацій, а їх основні покупці — державні комерційні банки. Державні облігації займають 70% зареєстрованих цінних паперів. В останні роки на фондову біржу виходять приватизовані державні підприємства, але частка таких акціонованих приватизованих підприємств на ринку цінних паперів ще невелика. Так, до 2006 р. налічувалося близько трьох тисяч приватизованих підприємств, але учасниками ринку акцій були тільки 193 підприємства, або менше 7% [14].

До початку економічних реформ економіка В'єтнаму базувалась на таких загальних принципах:

- Економіка заснована тільки на державній власності на засоби виробництва та усі види ресурсів.
- Держава, а не ринок визначає усі матеріально-виробничі процеси (що, як і для кого випускати).
- Дохід розподіляється за централізовано встановленою системою оцінки праці.

— Результати виробничо-господарчої діяльності підприємств не пов'язані з їх фінансовим добробутом.

У процесі реформування економіки у В'єтнамі була визнана багатокладність форм власності. В процесі економічних реформ наприкінці 1990-х років у в'єтнамській економіці співіснували такі економічні сектори:

- Державний економічний сектор, який спирається на суспільну власність.
- Приватний економічний сектор, який спирається на приватну власність.
- Державно-капіталістичний економічний сектор, який спирається на результати сполуки, переплетення і

злиття державної та приватної власності на основі участі капітала.

— Колективний економічний сектор (кооперативний).

— Дрібні (індивідуальні) підприємці, які спираються на основу прав приватної власності на їх майно і капітал.

Можна сказати, що в народному господарстві В'єтнаму існують два основних економічних сектори: державний економічний сектор і приватний економічний сектор; інші економічні сектори являють собою змішані, злиті, переплетені економічні підсистеми. Водночас державний економічний сектор грає головну роль [15, с. 134—135].

Соціально-економічні показники та результати економічних реформ у В'єтнамі

Дослідження матеріалів щодо реформування економіки СРВ показали два напрямки її розвитку. Передусім, це формування більш сучасної структури. З іншого боку, слід зберегти і зміцнити курс на соціальний захист трудящих, на ліквідацію бідності, підвищення добробуту народу. Курс на соціально-економічні реформи з максимальним використанням ринкових інструментів, але при збереженні соціальної спрямованості реформ, приніс очевидні позитивні результати за всіма основними макроекономічними показниками. В'єтнам успішно виходить зі стану крайньої бідності населення і виявляється в стані ставити завдання переходу в розряд країн спочатку з індустріально-аграрним характером економіки, а далі — в розряд індустріально розвинених. Аналіз ходу і послідовності реформ у СРВ виділяє відмінні риси "азіатського шляху до соціалізму". По-перше, це зважений, об'єктивний розгляд гострих проблем країни, визначення пріоритетних сфер, які найбільш потребують ринкових реформ. Далі йдуть законодавчі та інституційні зміни. Водночас не форсувалися реформи в тих областях, які або могли залишатися, на якийсь час, незмінними, або проведення термінових реформ в них вимагало б значних витрат — у той час, коли вони були потрібні на більш важливих напрямках [16, с. 88—89].

Ефективність економічних реформ у В'єтнамі підтверджують показники економічного розвитку країни протягом останніх років. Якщо розглянути такий ключовий, базовий показник економічного розвитку як валовий внутрішній продукт (ВВП), то темпи його зростання протягом останніх десятиліть стабільно становлять 5—7% на рік. Насамперед, протягом поточного десятиліття показники зростання ВВП були такі (табл. 2).

Якщо розглянути динаміку основних соціально-економічних показників В'єтнаму за останні роки та десятиліття, то помітен прогрес майже у всіх сферах: охороні здоров'я (тривалість життя, дитяча смертність на 1000 народжених), освіті (рівень грамотності населення), розвитку економіки (темпи зростання ВВП та ВВП на душу населення). Наведемо ці статистичні дані у табл. 3.

ВИСНОВКИ

У В'єтнамі (як і у сусідньому Китаї) з самого початку відмовилися від політики "шокової терапії" за рецептами західних економічних шкіл, яка б супроводжувалась падінням виробництва, поглибленням економічної кризи та подальшим зниженням життєвого рівня населення. Такий шлях є згубним для країни. Кожна країна має свої особисті історичні та соціальні умови, тому модель розвитку та реформування економіки у кожній з країн має бути специфічною.

Реформування економіки В'єтнаму пов'язано не зі створенням способу виробництва — капіталістичного або соціалістичного, а багатокладної економіки, у якій різні уклади та форми господарства не протистоять, а доповнюють один одного, що дозволяє повніше використовувати матеріальні та фінансові ресурси, людський потенціал в інтересах покращення добробуту усіх верств населення В'єтнаму, де необхідну соціальну орієн-

Таблиця 3. Динаміка основних соціально-економічних показників В'єтнаму (1960–2018 рр.)

	Тривалість життя [18]	Рівень грамотності (% населення понад 15 років, який вміє читати та писати) [19]	Дитяча смертність (на 1000 новонароджених) [20]	ВВП на душу населення (паритетна купівельна спроможність, дол. США)		Індекс людського розвитку (Human Development Index) [21]
				За даними Ангуса Медісона [22] та МВФ (2018) [23]	За даними countryeconomy.com [24]	
1960	59.04		73.09	799		
1975	61.46		50.02	710	80	
1990	70.54	87,6% (1989)	35,48	1025	98	0,475
2000	73.27	90,2	27,02	1805	402	0,579
2010	75.12	93,5% (2009)	20,71	3217	1,297	0,654
2017	76.45	94,5% (2015)	17,3[25]		2,330	0,694
2018				7,510	2,525	

тацію розвитку, соціальну справедливість та соціальну рівність забезпечує державне регулювання економічних процесів. На жаль, в Україні під час проведення економічних реформ основний наголос робився на приватизації багатьох державних підприємств важкої промисловості (що далеко не завжди давало позитивний ефект), у той час, як, наприкладі В'єтнаму або Китаю, можна було зосередитись на підвищенні ефективності роботи цих великих підприємств, створених у період радянської індустріалізації, у нових ринкових умовах.

Як показує досвід економічних реформ В'єтнаму, на сучасному етапі розвитку цивілізації — оптимальним для швидкого економічного розвитку є співіснування в економіці країни різних форм власності — державної, колективної, приватної, змішаної (державно-приватної), — бажано, за домінуючої ролі державного сектору. Поєднання планових та ринкових механізмів розвитку економіки. Держава забезпечує для всіх економічних укладів в країні рівні умови їх діяльності на ринку і забезпечує їх рівність перед законом.

Для успішного економічного розвитку держави, в країні повинна зберігатись політична стабільність. У В'єтнамі керівництво КПВ вирішило не розкачувати суспільство політичними питаннями та суперечками, а зосередитись на проблемах економічного розвитку країни, подоланні економічної відсталості, бідності, вирішенні соціальних проблем.

Для культурного розвитку В'єтнаму характерно гармонійне поєднання традиційної національної культури і, вибірково, елементів сучасної західної та загальносвітової культури, водночас верховенство належить першій.

На жаль, усі економічні реформи, які впровадилися в Україні протягом останніх майже 30 років, не дали бажаного результату. В Україні, на відміну від В'єтнаму, процес реформування економіки на ринкових принципах проходив дуже болісно. У 1990-ті роки спостерігався сильний спад виробництва, значна частина працездатного населення була вимушена виїхати з країни у пошуках кращих заробітних плат закордон. Слід відзначити, що економіка В'єтнаму (як і сусіднього Китаю) на момент початку економічних реформ була суттєво слабкішою, ніж економіка більшості республік СРСР або країн Східної Європи. Ані у В'єтнамі, ані у Китаї у 1980-х роках, на відміну від України, не було майже ніякої міцної важкої промисловості, розвинених наукових шкіл, НДІ, конструкторських бюро тощо. Але за допомогою розумної економічної політики як Китай, так і В'єтнам змогли добитися помітних успіхів у створенні сучасної потужної економіки. У В'єтнамі (як і у Китаї) зосередились не на приватизації або розпуску старих великих державних підприємств, а на підвищенні ефективності їх економічної діяльності, на створенні нового економічного середовища, де старі державні підприємства повинні були на рівних конкурувати з новими приватними компаніями, таким чином підвищуючи ефек-

тивність економіки загалом. Україна на початку економічних реформ мала набагато кращий економічний базис (ніж, наприклад, В'єтнам): розвинений та диверсифікований промисловий, машинобудувальний комплекс, потужні наукові школи, високі технології. Ці переваги потрібно було зберігти та розумно реформувати, намагаючись підвищити економічну ефективність як промислових гігантів радянської індустріалізації, так і економіки загалом. Нажаль, в Україні впровадились моделі ліберальних економічних реформ за західними рецептами, без огляду на власні національні умови, національну специфіку (українська промисловість була сильно інтегрована у економічний простір СРСР, індустріалізація проводилась у 1930-ті — 50-ті роки, в умовах підготовки до Другої Світової війни, мали місце дисбаланси між важкою промисловістю, ВПК та виробництвом товарів широкого споживання. Недостатня увага приділялась проблемам розвитку сільського господарства, легкої промисловості).

Література:

- Мазырин В.М. Экономика Вьетнама на подъеме: тенденции 2013—2014 гг. Вьетнамские исследования. 2015. № 5. С. 182—207.
- Нгуен К.Т. Совершенствование государственного управления в целях ускорения экономического роста Вьетнама. Вьетнамские исследования. 2018. № 2. С. 25—35.
- Негреева В.В., Чан Т.Т. Экономическое развитие Вьетнама. Научный журнал НИУ ИТМО. Серия "Экономика и экологический менеджмент". 2017. № 1. С. 15—20.
- Артамонов А.А., Буй К.Т., Пономарев С.В. Экономика Вьетнама. Молодой ученый. 2017. № 25. С. 124—126.
- Нгуен Т.Т. Інтеграційна політика В'єтнаму в умовах економічної глобалізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.00.02 "світове господарство і міжнародні економічні відносини" / Нгуен Тхі Тху Лінх. — Київ, 2007. — 14 с.
- Нгуен В.М. Вьетнамская экономическая реформа: достижения и проблемы URL: http://vasilieva.a-narod.ru/ptpu/4_5_02.htm (дата звернення 20.10.2019).
- Maddison A. Statistics on World Population, GDP and Per Capita GDP, 1-2008 AD (Horizontal file, copyright Angus Maddison, university of Groningen). Angus Maddison web-site. URL: <http://www.ggd.net/maddison/Maddison.htm> (дата звернення 10.12.2019).
- List of countries by GDP (PPP) per capita Wikipedia, free encyclopedia. URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_\(PPP\)_per_capita](https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_(PPP)_per_capita) (дата звернення 20.12.2019).
- Ле З. Формирование и развитие рыночной экономики во Вьетнаме: дис. канд. эк. наук: 08.00.01 / Ле Зан. — Москва, 1998. — 140 с.
- Ле З. Формирование и развитие рыночной экономики во Вьетнаме: дис. канд. эк. наук: 08.00.01 / Ле Зан. — Москва, 1998. — 140 с.

11. Лабудин А.В., Нгуен В.А., Нгуен Т.Н. Регулирование экономики в условиях рыночных реформ во Вьетнаме. Управленческое консультирование. 2014. № 7. С. 82—89.

12. Нгуен В.А. Политика реформ во Вьетнаме: основные этапы, современные задачи. Научно-технические ведомости СПбГПУ. Экономические науки. 2014. № 1. С. 64—76.

13. Нгуен В.А. Политика реформ во Вьетнаме: основные этапы, современные задачи. Научно-технические ведомости СПбГПУ. Экономические науки. 2014. № 1. С. 64—76.

14. Нгуен Х.А. Формирование фондового рынка в СРВ: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.00.14 "мирова економіка" / Нгуен Хоай Ан. — Москва, 2009. — 27 с.

15. Ле З. Формирование и развитие рыночной экономики во Вьетнаме: дис. канд. ек. наук: 08.00.01 / Ле Зан. — Москва, 1998. — 140 с.

16. Лабудин А.В., Нгуен В.А., Нгуен Т.Н. Регулирование экономики в условиях рыночных реформ во Вьетнаме. Управленческое консультирование. 2014. № 7. С. 82—89.

17. Evolution: Annual GDP Vietnam. countryeconomy.com URL: <https://countryeconomy.com/gdp/vietnam> (дата звернення 16.12.2019).

18. Vietnam — Life expectancy at birth. countryeconomy.com URL: <https://countryeconomy.com/demography/life-expectancy/vietnam> (дата звернення 16.12.2019).

19. Viet Nam — Adult literacy rate. Knoema Enterprise Data Solutions. URL: <https://knoema.com/atlas/Viet-Nam/Adult-literacy-rate> (дата звернення 16.12.2019).

20. Viet Nam — Infant mortality rate. Knoema Enterprise Data Solutions. URL: <https://knoema.com/atlas/Viet-Nam/topics/Demographics/Mortality/Infant-mortality-rate> (дата звернення 16.12.2019).

21. Human Development Indices and Indicators 2018 Statistical Update URL: http://hdr.undp.org/sites/default/files/2018_human_development_statistical_update.pdf (дата звернення 18.12.2019).

22. Maddison Project Database 2018. URL: <https://www.rug.nl/ggdc/historicaldevelopment/maddison/releases/maddison-project-database-2018> (дата звернення 18.12.2019).

23. List of countries by GDP (PPP) per capita Wikipedia, free encyclopedia. URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_\(PPP\)_per_capita](https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_(PPP)_per_capita) (дата звернення 20.12.2019).

24. Evolution: GDP per capita Vietnam. countryeconomy.com. URL: <https://countryeconomy.com/gdp/vietnam> (дата звернення 21.12.2019).

25. Vietnam, Infant mortality rate (deaths/1,000 live births) Index Mundi. URL: <https://www.indexmundi.com/g/g.aspx?v=29&c=vm&l=en> (дата звернення 22.12.2019).

References:

1. Mazyrin, V.M. (2015), "Vietnam's economy is booming: tendencies of 2013-2014", *Vietnamskiye issledovaniya*, vol. 5, pp. 182—207.

2. Nguen, K.T. (2018), "Improving governance to accelerate Vietnam's economic growth", *Vietnamskiye issledovaniya*, vol. 2, pp. 25—35.

3. Negreeva, V.V. and Chan, T.T. (2017), "Economic development of Vietnam", *Nauchnyi zhurnal NIU ITMO. Seria "Ekonomika i ekologicheskiiy management"*, vol. 1, pp. 15—20.

4. Artamonov, A.A. Bui K.T. and Ponomarev S.V. (2017), "Economy of Vietnam", *Molodoy uchyonyi*, vol. 25, pp. 124—126.

5. Nguen, T.T. (2007), "Integration Politics of Vietnam in the conditions of Economic Globalization", Abstract of Ph.D dissertation, Global economy of global economic relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.

6. Nguen, V. M. (2002), "Vietnamese economic reform: achievements and problems", Alexey Vasiliev web-site, available at: http://vasilieva.narod.ru/ptpu/4_5_02.htm (Accessed 20 Dec 2019).

7. Angus Maddison homepage (2010), "Statistics on World Population, GDP and Per Capita GDP, 1-2008 AD (Horizontal file, copyright Angus Maddison, university of Groningen)", available at: <http://www.ggd.net/maddison/Maddison.htm> (Accessed 10 Dec 2019).

8. Wikipedia free encyclopedia (2019), "List of countries by GDP (PPP) per capita", available at: [https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_\(PPP\)_per_capita](https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_(PPP)_per_capita) (Accessed 20 Dec 2019).

9. Le, Z. (1998), "Formation and development of market economy in Vietnam", Abstract of Ph.D. dissertation, Global economy, Moscow State Social University, Moscow, Russia.

10. Le, Z. (1998), "Formation and development of market economy in Vietnam", Abstract of Ph.D. dissertation, Global economy, Moscow State Social University, Moscow, Russia.

11. Labudin, A.V. Nguen, V.L. and Nguen, T.N. (2014), "State regulation in the conditions of market reforms in Vietnam", *Upravlencheskoe konsultirovanie*, vol. 7, pp. 82—89.

12. Nguen, V.L. (2014), "The Politics of Reforms in Vietnam: major stages, modern tasks", *Nauchno-tekhnicheskie vedomosti SPbGPU*, vol. 1, pp. 64—76.

13. Nguen, V.L. (2014), "The Politics of Reforms in Vietnam: major stages, modern tasks", *Nauchno-tekhnicheskie vedomosti SPbGPU*, vol. 1, pp. 64—76.

14. Nguen, H.A. (2009), "Formation of stock market in Socialist republic of Vietnam", Abstract of Ph.D. dissertation, Global economy, Institute of Economics, Russian Academy of Sciences, Moscow, Russia.

15. Le, Z. (1998), "Formation and development of market economy in Vietnam", Abstract of Ph.D. dissertation, Global economy, Moscow State Social University, Moscow, Russia.

16. Labudin, A.V. Nguen, V.L. and Nguen, T.N. (2014), "State regulation in the conditions of market reforms in Vietnam", *Upravlencheskoe konsultirovanie*, vol. 7, pp. 82—89.

17. countryeconomy.com (2019), "Evolution: Annual GDP Vietnam", available at: <https://countryeconomy.com/gdp/vietnam> (Accessed 16 Dec 2019).

18. countryeconomy.com (2019), "Vietnam, Life expectancy at birth", available at: <https://countryeconomy.com/demography/life-expectancy/vietnam> (Accessed 16 Dec 2019).

19. Knoema.com (2019), "Viet Nam, Adult literacy rate", available at: <https://knoema.com/atlas/Viet-Nam/Adult-literacy-rate> (Accessed 16 Dec 2019).

20. Knoema.com (2019), "Viet Nam, Infant mortality rate", available at: <https://knoema.com/atlas/Viet-Nam/topics/Demographics/Mortality/Infant-mortality-rate> (Accessed 16 Dec 2019).

21. Human Development Reports (2019), "Human Development Indices and Indicators 2018 Statistical Update", available at: http://hdr.undp.org/sites/default/files/2018_human_development_statistical_update.pdf (Accessed 18.12.2019).

22. Angus Maddison homepage (2019), "Maddison Project Database 2018", available at: <https://www.rug.nl/ggdc/historicaldevelopment/maddison/releases/maddison-project-database-2018> (Accessed 18.12.2019).

23. Wikipedia free encyclopedia (2019), "List of countries by GDP (PPP) per capita", available at: [https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_\(PPP\)_per_capita](https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_(PPP)_per_capita) (Accessed 20 Dec 2019).

24. countryeconomy.com (2019), "Evolution: Annual GDP Vietnam", available at: <https://countryeconomy.com/gdp/vietnam> (Accessed 21 Dec 2019).

25. indexmundi.com (2019), "Vietnam, Infant mortality rate (deaths/1,000 live births)", available at: <https://www.indexmundi.com/g/g.aspx?v=29&c=vm&l=en> (Accessed 22 Dec 2019).

Стаття надійшла до редакції 31.01.2020 р.